

Hij doet dat. Het zal niet slechts zijn lust en zijn pogen, maar het zal werkelijkheid bij hem zijn.

Wat de apostel dus in dit woord aangeeft, is de eenheid tusschen het hemellevens van den Christen en zijn aardse leven, tusschen wat hij eenmaal zijn zal en wat hij thans is.

Zeker, er is ook onderscheid, groot onderscheid. Daar is de gehoorzaamheid van Gods kind volkomen ontplooid, hier blijft die gehoorzaamheid beperkt tot een klein beginsel. Maar in dat klein beginsel zit juist ook de éénheid, de eenheid van den wortel met stam, tak en vrucht. Al wat in het leven der zaligen uitgegroeid en tot volkomenheid gebracht zal zijn, dat vangt bij Gods kinderen hier op aarde aan. En daarin ligt de eenheid tusschen het aardse en het hemelsche leven. Wie eenmaal Gods gelijk wezen zal — dat is, wie eenmaal het beeld en de gelijkenis Gods in volmaaktheid vertoonen zal, — hij zal in dit leven zichzelf, zijn hart en zijn leven, reeds aangrijpen om het te reinigen en te heiligen overeenkomstig de reinheid en de heiligheid van zijn God. „Een iegelijk, die deze hope op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is.“

Doen wij dat?

Niet in oppervlakkigen zin, zoodat wij slechts uitwendig een heilig gewaad hebben aangetogen, dat wij elken dag weer zorgvuldig in de Christelijke plooiën strijken, maar waaronder wij onze oude natuur onveranderd laten voortleven; doch reinigen wij onszelf, gelijk Hij rein is? Dat wil zeggen: Is God ons voor oogen komen te staan, als die God naar Wiens beeld wij geschapen zijn en die vorderen mag, dat elke trek in ons aan Hem gelijkvormig zij? Is God in ons leven gekomen, om Zijne schoonheid en reinheid ons te laten zien, een schoonheid en reinheid, die ons veroordeelde en die niettemin in ons den lust opwekte, daarnaar te beantwoorden?

Is de Heere onze God zélf ons voorbeeld? „Reinigen wij ons zelve gelijk Hij rein is?“

Er zijn helaas zooveel, die zich voor den Heere verschuilen. Die Hem niet willen zien in Zijne reinheid, omdat zij aan eigen onreinheid begeeren vast te houden. Indien zij nochtans hope hebben op de hemelsche zaligheid, dan moet hun gezegd worden, dat die hope valsch is. De volkomen reinheid van het hemellevens zal hier moeten beginnen; zoo ze in dit leven niet aanvangt, zal ze in de eeuwigheid niet voltooid kunnen worden.

Maar wie zichzelf reinigt, gelijk Hij rein is, die mag „deze hope“ hebben: de hope om eenmaal volkomen rein te zijn, en het voltooide beeld Gods te verloozen.

Niet, dat deze reiniging de grond der heilsoverwachting gaat uitmaken. Neen, want het eigenaardige is, dat de mensch, die zich in waarachtigen zin zelf tot heiligmaking, afmeer den grond in zichzelf en gaaf verliezen, al droeviger zijne eigen onreinheid inziet, en al pijnlijker ontdekt wordt aan het verlies van het beeld Gods. Die mensch komt hoe langer hoe sterker tot de overtuiging, dat hij geene hope in zichzelf meer te groonden heeft. Zijne hope gaat eene andere richting uit. De apostel zegt: „Een iegelijk, die deze hope op Hem heeft“ — op Hem; op den barmhartigen God, die in Jezus Christus goddeloos aanneemt tot Zijne kinderen; op Hem richt zich de hope. Van God alleen, van Zijne genade zal het heilgoed komen.

En daarom, — onze reiniging is geen grond onzer hope. Maar ze is van die hope het kenmerk. Ze is het waarmerk, dat onze hope echt is, en niet bedriegen zal.

Sta de gemeente er naar, dat zij dit kenmerk aan zich bevinde. Het is onmogelijk, dat zij hope zou hebben „Hem te zullen zien gelijk Hij is“, en zich niet voor die ontmoeting zou gereed maken. Al wie den Brudegom tegemoet reist, zal zich tooien in het bruiloftskleed. En daarom behooren de hope en de reiniging van ons zelve bij elkander. De hope op eeuwige volmaaktheid zal ons aansporen tot heiliging van hart en leven; en die heiliging zal door hare ontdekking en verootmoediging weer prikkelen, om te sterker onze hope op Hem te stellen. Toldat de tijd komt, waarin de hope vervuld is, en de reiniging verkregen, — en wij rein zullen zijn, gelijk Hij rein is.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-Indrukken.

XXV.

Bezwaarschrift Ds. S. P. Vermeer.

Dit bezwaarschrift vormt een nog al sterk contrast met de vorige, welke door ons werden besproken.

Vooral als men de bijzonder hoffelijke missives van Ds G. R. Kuiper en van Dr B. Wielenga er naast legt, maakt het een zeer onprettigen indruk.

Het is inderdaad aan alle bescheidenheid gespeend.

Toch zou men van iemand, die nog geen drie jaar predikant was, toen hij dit bezwaarschrift niet slechts de Synode, maar ook de wereld inzond — hij had het van te voren reeds ter publikatie gestuurd naar het „Handelsblad“! — verwachten, dat hij genoemde predikanten, die zooveel meer dienstjaren tellen, in bescheidenheid zou overtreffen, of neen, dat was niet mogelijk, maar dan toch in bescheidenheid zou trachten te evenaren.

En nu doen wij er niet aan mee, om iemand neer te zetten met het argument, dat hij nog zoo jong is.

Aan de hooghartigheid van hen, die als voornameste pijl uit hun koker haalden de bewijsvoering (?): „waar haalt gij het recht van spreken vandaan, gij komt pas kijken“, hebben wij ons meer dan eens geërgd.

Het „niemand verachte uw jonkheid“, dat Paulus aan Timotheus schreef, wenschen wij hoog te houden.

God heeft zich meermalen van jeugdigen bediend om in Zijn kerk wat groots tot stand te brengen.

Hoe jong was Calvin niet, toen hij zijn „Instituut“ het licht deed zien!

Als Ds Vermeer bezwaren heeft en die ter Synode brengt, mag niemand hem dat euveld duiden.

Hij heeft er gelijk recht op, dat zijn bezwaren nauwkeurig worden onderzocht, als een predikant met vijftig dienstjaren.

Maar wel mag als zedelijke eisch gesteld, dat hij een houding aanneme, welke met zijn leeftijd harmoniseert en zich niet een loon aanmatigt, waarvoor een vergrijpde in den dienst nog zou terugdeinzen.

De kerkrechtelijke commissie rapporteerde dan ook o.m.: „Ze mag daarbij de opmerking niet terughouden, dat de toon van het schrijven van Ds Vermeer haar voorkomt weinig in overeenstemming te zijn met den eerbied, die aan de Synode als de wettige vertegenwoordiging der kerken verschuldigd is; en stelt de Synode voor, in haar antwoord aan Ds Vermeer ook daarop hem te wijzen.“

Op een enkele uittaling worde hier gewezen.

Zooda men zich herinneren zal, gaf Dr Geelkerken in zijn laatste telegram de woorden der Synode niet geheel precies weer. Uit den inhoud bleek echter, dat, zelfs al zou er bij Dr Geelkerken in deze eenig misverstand bestaan — wat volstrekt nog niet behoeft — dit van geenerlei invloed was op de weigering van Dr G. om de hem voorgelegde verklaring te onderteekenen.

En nu vaart Ds Vermeer tegen de Synode uit als volgt: „Gij hebt dus iemand geschorst, van wien gij u duidelijk bewust waart, dat hij uw ultimatum niet juist opvatte. Het ligt voor de hand, dat hierdoor de indruk gewekt moest worden, dat uw Synode bewust op het conflict aanstuurde en het behouden van Dr G. per se wilde vermijden.“

Hier wordt niets meer of niets minder dan kwade trouw bij de Synode ondersteld.

De nobele zin wordt hier volstrekt gemist.

Een partikulier zou hierop hebben geantwoord: zoolang gij deze beleediging niet terugneemt, kan ik tot mijn spijt niet u korrespondeeren noch konfereeren.

Maar een Synode is lankmoedig.

Inzonderheid de Synode van Assen.

Ook vindt Ds Vermeer, dat aan Dr G. „geen aanranding van het Schriftgezag mag worden ten laste gelegd“. En dan laat hij er insinuerend — maar zonder zweem van bewijs — op volgen: „Indien er afwijking is, ware deze elders te zoeken.“

Erger nog maakt hij het in deze passage: „Uw Synode geeft een voorstelling van „inkleeding en oneigenlijken zin“, die nooit en nergens aanvaard wordt. Alles zou dan „vaag en zwevend“ worden; bijzonderheden zouden dan in ieder geval als van geen waarde wegvallen, ja, men ging op voorgang der Synode al zoo ver te beweren, dat Dr G. eigenlijk een blad uit den Bijbel wilde scheuren! Wanneer er nu maar iets van deze critiek houdbaar ware, zou ze, terecht komende op de gelijkenissen en op de Openbaring van Johannes b.v. — en voor deze moet ze dan zeker en onvermijdelijk gelden — voor deze Schriftgeleerden absoluut vernietigend zijn. Hoe veel bladzijden scheurt de Synode en passant dus wel uit den Bijbel, om dat één te behouden.“

Dit gaat een beetje op een kerkelijk „j'accuse“ lijken.

Maar wat wel de deur toe doet is dit: „Ziet hier, mijne Heeren, wat ik u ter ernstige overweging aanbied. Moge uwe vergadering, meteen onvoorwaardelijk prijsgeven van een zoeken van eigen eer, macht, aanzien of hoogheid, zich laten leiden door Waarheid en Recht.“

Alzoo sprak Ds Vermeer uit Oudemirdum.

Had iemand het der Synode euveld mogen duiden, wanneer zij dit stuk om den vorm ter zijde had gelegd?

Niettemin is de Synode er op ingegaan.

Ze is er evenwel niet diep op ingegaan.

Want de krasse termen bevatten helaas geen massieve argumenten.

Er wordt b.v. in dezen trant geredeneerd: „Door uw Synode is herhaaldelijk uitgesproken: „Het is

hier geen kwestie van exegese, maar van geloof“. Ondergeteekende meent evenwel, dat wat we naar de Schriften hebben te gelooven, nooit zonder exegese kan worden vastgesteld. Het constateeren: „dat staat er“ is altijd een daad van exegese; het gelooven, dat er dat staat, een daad van geloof“.

Tegenover de uitspraak der Synode stelt de schrijver zijn meening. Hij doet dat zoo apodiktisch als het maar kan. Hij verklaart: zóó is het en daarmee uit.

Wat moet een Synode met zulk een redeneering aanvangen?

Ontzenuwen?

Maar er zijn geen argumenten!

College gaan geven over de verhouding tusschen exegese en geloof?

Maar dat ligt buiten haar bevoegdheid!

Den raad geven om over te studeeren?

Maar die zou zeker in geen goede aarde vallen!

Men kan de Synode wel verwijten, dat zij zich van bezwaarschriften als dit heeft afgemaakt, toen zij antwoordde: „1o, dat de Synode in zijn schrijven geen enkel bezwaar heeft gevonden, aan de Heilige Schrift en de Belijdenis ontleend, waartuit blijkt de onhoudbaarheid der beslissingen van de Synode; 2o, dat zijn schrijven haar geen aanleiding geeft nog eens terug te komen op wat in hare rapporten, beslissingen en „Open Brief“ uitvoerig is uiteengezet“, maar wij vragen: kon zij zachtzinniger handelen?

Die zachtzinnigheid is haar van den anderen kant ook weer kwalijk genomen.

Waarom, heeft men gezegd, Dr Geelkerken in een kerkelijke procedure betrokken en Ds Vermeer niet?

Maar dan vergeet men, dat de zaak van Dr Geelkerken door de mindere vergaderingen op de Synode is gebracht, terwijl Ds Vermeer zelf een bezwaar bij de Synode indiende.

Wanneer nu de Synode iemands bezwaar ongegrond heeft verklaard, moet zij beginnen met te vertrouwen, dat hij dat bezwaar prijsgeeft.

Geeft hij het niet prijs, dan dwingen oprechtheid en eerlijkheid hem, dit ook kenbaar te maken.

Daarmee treedt dan de zaak een tweede stadium in.

Maar wie zwijgt, mag geacht worden zich van harte en ten volle te konfomeeren.

Dat standpunt nam de Synode ook ten aanzien van Ds K. Spoelstra in, wiens bezwaarschrift gelukkig de boven gewraakte arrogantie miste en wiens bezwaar ook eenigszins anders was gennaceerd.

Of echter de zachtzinnigheid der Synode op Ds Vermeer heeft uitgewerkt, wat gehoopt werd?

Een artikel van zijn hand in een blad, dat stelsmatig in schismatische richting drijft, geeft daarop een ondubbelzinnig antwoord.

Het is geschreven in denzelfden stijl als het bezwaarschrift.

Daarin komen machtspreuken als deze voor:

„Assen heeft gekozen niet voor de Kerk, maar voor de secte — een heillooze keuze.“

Wat Assen gedaan heeft valt onder het oordeel: vleeschelijk. „Sectarisme streeft 't vleeschelijk gemoeid uitermate, ja, verlokt ook de „geestelijken“ op paden des vleeschelijken.“

„Zoo ergens dan is hier openbaar, hoe Assen door den niet te keeren drang harer eigen, casuïstische, quantificeerende methode moest komen tot dingen, die als diep-onwaardig gedoe en gesel met 't heilige moeten gebrandmerkt worden.“

„Al zulk drijven werkt den dood, ja meer, onderstelt alreeds de macht des doods. Eenvormigheid is de vloek van het sectarisch leven. Terwijl velerlei sectarisme nog dienstig kan wezen om een verstoord evenwicht te herstellen, terwijl vele secten de kerk een onbetaalde rekening onder de aandacht plachten te brengen en daarin nog een zekere rechtvaardiging kunnen vinden, moet ook deze eer aan Assen als onverdiend onthouden worden.“

Zoo wordt door een predikant onzer kerken openlijk de Synode van Assen gehoond!

Dat honen verraadt zeer zeker een ernstig gebrek aan liefde voor de kerk, welke hij dient en die in kerkelijk verband staat met de overige Gereformeerde Kerken.

Ernstig dient onderzocht of hierin niet een geest tot uiling komt, welke tegen den echt Gereformeerden geest zich verzet.

Het geval is thans in een stadium gekomen, dat men het niet kan laten passeeren.

Men heeft — tenzij er nog spoedig inkeer komt — zich hier voor te bereiden op droeve gebeurtenissen.

Bezwaarschrift-Dr J. G. Ubbink.

Uit den berg van bezwaarschriften kiezen we als laatste, dat van Dr J. G. Ubbink.

Het spitste zich toe in het voorstel „dat de Synode eene commissie benoeme (leest met uitsluiting van hen, wier zaak men onderzoeken wil) tot onderzoek van de nieuwe strooming in ons kerkelijk leven, om in staat gesteld te worden, een rechtvaardig oordeel te oordeelen over deze algemeene zaak; en herstelle het geschokte vertrouwen tot op dien; ook herstelle zij tot op dien in zijn

eer en
deze al
Onzer
wel we
Dr U
met e
Zoo'n
kunne
worden
dwaalw
Maar
deze h
Het v
gelegen
welke
Men
het al
in het
baart
op de
Neem
denis s
het sta
stroomi
spraken
geen re
zoek in
Als c
zou zij
gekome
Want
ben ge
stond e
Het
Jeger v
vijand
te wat
handen
Van
krigen
ralen s
geleid.
Neen
aanvall
Zoo
om Sel
Men
beslote
en con
een ni
ming z
instelle
Dan
eeww i
Doch
naar k
Tou
rapport
werper
toe be
De k
dat he
den h
er zich
kelijk
Natu
sterker
in de
rakter
Alle
Die
ling, o
Kon
de nie
moete
in ouz
kennis
Wij
loops
Terl
als
vormt.
Er
toeju
Er
zorg v
Naa
rische
Wij
gomee
Maa
— wij
niet e
Mis
plaat
Kon
wij ze
= D
Op
vogela
„Al
tevro
gij, w
duar
Hel
m y s
bij on
met

gehoof. we naar (zonder tateeren: gese; het geloof. de schrij- odiktisch en daar- leneering

eer en ambt elken predikant, door de actie tegen deze algemeene zaak getroffen".

Onzen indruk van dit bezwaarschrift kunnen wij wel weergeven in één enkel woord: verbazing. Dr Ubbink wilde, dat de Synode heel haar werk met één streep ongedaan zou maken.

Zoo'n voorstel zou natuurlijk alleen aannemelijk kunnen zijn, indien met kracht van bewijzen kon worden aangetoond, dat de Synode zich op een dwaalweg bevond.

Maar juist van klemmende motieven was er in deze lijvige missive geen sprake.

Het voorname motief van Dr Ubbink was hierin gelegen, dat hij een andere methode dan die, welke de Synode volgde, preferabel achtte.

Men moest, hierop komt zijn bezwaar neer, van het algemeene aldalen tot het bijzondere en niet in het bijzondere zijn uitgangspunt nemen.

Daarmee zou echter een weg zijn betreden, waarop de kerk nog nooit een voetstap heeft gezet. Neem welke dwaling, waarvan de dogmageschiedenis spreekt, gij ook wilt, nooit heeft de kerk het standpunt ingenomen: daar zit een nieuwe strooming achter, wij zullen met de konkrete uitspraken, waarin de dwaling aan het licht treedt, geen rekening houden, maar wij zullen een onderzoek instellen naar den algemeenen achtergrond.

Als de kerk op die wijze ware te werk gegaan, zou zij nooit tot eenige dogmatische beslissing zijn gekomen.

Want zij zou zóólang naar den achtergrond hebben gezocht totdat de dwaling op den voorgrond stond en niet meer uit de kerk kon worden geweerd.

Het is er mee, als wanneer een generaal het leger verbodt om de enkele aanvallen van den vijand af te slaan, maar zijn soldaten bevel gaf te wachten tot het algemeene veldplan hem in handen was gekomen.

Van dat veldplan zou hij dan wellicht kennis krijgen als hij na kapitulatie de tent van den generaal stal van het vijandelijke leger werd binnengeleid.

Neen, 't is juist de kunst om uit die direkte aanvallen het veldplan met zekerheid af te leiden.

Zoo staat het ook in den geestelijken krijg, welke om Schrift en Belijdenis werd gevoerd.

Men stelle zich voor, dat onze vaders hadden besloten: met die enkele uitspraken van Arminius en consorten bemoeien wij ons niet. Daarin wordt een nieuwe strooming openbaar. Naar die strooming zullen wij eens een heel precies onderzoek instellen.

Dan ware het aan het begin der zeventiende eeuw met onze kerken gedaan geweest.

Doch zij hebben het Remonstrantisme beoordeeld naar konkrete gegevens.

Trouwens, Prof. Honig wees er in zijn uitnemend rapport op: „de Kerken plegen concrete onderwerpen en zaken aan de orde te stellen en daartoe behoort dit onderzoek niet“.

De kerkeraad van Dr Ubbink voelde instinktief, dat het met het voorstel van zijn pastor niet in den haak was en berichte de Synode, dat hij er zich in geen enkel opzicht mede voor aansprakelijk wilde stellen.

Natuurlijk blijft het met recht van Dr Ubbink, ja storker, is het de plicht van allen, om, zoo er in de kerk richtingen naar voren treden, het karakter daarvan op te sporen.

Alleen maar, dat is niet het werk van de Synode. Die heeft Schrift en belijdenis tegen elke dwaling, op welke wijze zij zich uit, te verdedigen.

Kon Dr Ubbink echter ons oriënteren aangaande de nieuwe strooming — misschien zou hij aldaar moeten spreken van stroomingen — men zou er in onze kerken algemeen met groote belangstelling kennis van nemen.

Wij hebben over dit onderwerp meermalen terloops geschreven.

Terloops, omdat het ons voorkomt, dat wat zich als „nieuwe strooming“ aandient, geen eenheid vormt.

Er zijn nieuwe Tendenzen, welke wij van harte toejuichen.

Er zijn ook nieuwe symptomen, welke ons met zorg vervullen.

Naast reformatische ontwaren wij deformatische strevingen.

Wij hebben naar ons vermogen de eerste aangemoedigd en tegen de laatste gewaarschuwd.

Maar een samenhangend beeld van de laatste — wij komen er open voor uit — hebben wij nog niet op de gevoelige plaat kunnen krijgen.

Misschien heeft Dr Ubbink een nog gevoeliger plaat.

Kon hij zulk een samenhangend beeld wel geven, wij zouden hem onzen dank niet onthouden.

— De schismatische vogelaar.

Op het schismatisch convent floot de schismatische vogelaar zijn zoetste voorkeuzen.

„Alle man, die in de Gereformeerde Kerken ontevreden zijt, voegt u bij ons, want bij ons vindt gij, wat gij begeert“, dat is de grondtoon van de daar geproklameerde beginselverklaring.

Hebt gij te klagen over een tekort aan mystiek in de Gereformeerde Kerken, komt dan bij ons. Want „de conferentie is van oordeel, dat met name in de laatste jaren een bedenkelijke

achteruitgang en veruitwendiging van het geestelijk leven in den kring der Gereformeerde Kerken viel te constateeren, waaraan wij allen voor God schuld dragen. Mede daardoor zijn velen vervreemd van een kerkgemeenschap, die voeding en leiding had behooren te geven aan hun geloofsleven. Zeer velen vonden ook binnen haar met name geen bevrediging voor de rechtmatige behoefte van hun hart aan persoonlijke toepassing der Goddelijke waarheid.“

Als dat laatste zinnetje het niet doet bij het eenvoudige vrome volk, dan doet niets het, zal de vogelaar hebben overleed.

Daardoor vang ik de meer mystieke vogels wel. Maar hij heeft nog een ander wijze.

Hebt gij te klagen over een tekort aan cultuurwaardeering in de Gereformeerde Kerken, b.v. over miskenning van de tooneelkunst, haast u dan tot ons. Immers „de conferentie is eveneens overtuigd, dat anderen, die meer in het bijzonder vroegen naar bezinning omtrent de betekenis van het Gereformeerd beginsel en naar de toepassing daarvan in het leven van den tegenwoordigen tijd op onderscheiden gebied, in den eigen kring hunner kerken niet het vertrouwen en begripen ontmoetten, dat hun toch naar den eisch eener Christelijke gemeenschap had behooren geschonken te worden.“

Als deze zinsnede niet handig in mekaar is gezet, zoodat de meer naar buiten gekeerden er van kunnen maken wat hen streelt, dan weet ik het niet meer, zal de vogelaar hebben bedacht.

Daarop komen vast de vrijere vogels aanvlagen.

En zijn er dan nog, die ons niet vertrouwen, omdat wij door Assen zijn veroordeeld, wij door ons het gezag van de Schrift werd aangerand, ook voor hen fabriceer ik wel een wijze, aldus zet de vogelaar zijn gedachten voort. Vroeger heb ik wel gezongen op de klaaglijkste tonen, welke uit mijn keel wilden komen, dat het toch zoo'n minnig beetje te betrekken had, waarom Dr Geelkerken werd afgezet, dat er bij ons geen geloofsbezwaren bestonden om de te Assen gehuldigde opvatting te aanvaarden, mits maar de mogelijkheid van een andere opvatting werd vrijgegeven. Doch dat liedje pakt niet genoeg. „Zal het anders probeeren. Wat ik vroeger een kleinigheid noemde, zal ik nu bedichten als iets van centenaarsgewicht. Ik keer eenvoudig de rollen om. Ik geef ons uit voor onverdracht rechtzinnigen en brandmerk de Gereformeerde Kerken als schuldig aan Schriftaantanding. Luister eens hoe dit klinkt: „Zij (n.l. de conferentie) acht dit (n.l. hereeniging met de Gereformeerde Kerken) alleen mogelijk, indien de Gereformeerde Kerken in Nederland onvoorwaardelijk buigen voor het volstrekte gezag van Gods Woord en dus terugkeeren tot ongerepte trouw aan de Drie Formulieren van Eenigheid en onverzwakte handhaving der geldende Kerkenordening“. Als daarop de menschen van „de leer“, anders door mij gaarne bij de Farizeërs vergeleken, niet komen aanfladderen, dan ben ik geen vogelaar meer.

De beginselverklaring van het Schismatisch Convent is listig opgesteld.

Slangenvoorzichtigheid zit er genoeg in.

Maar zijn de misleidende voorstellingen, welke zij gaf, niet in-droevig?

Stult dat poseeren van: wij zijn de „zuiveren“, wij zijn de „mystieken“, wij zijn de „kultuurmenschen“, niet tegen de borst?

Zeker, zekere geestelijke inzinking in onze kerken is onmiskenbaar. Maar is daartegen niet gewaarschuwd door tal van anderen dan die thans in schisma zijn uitgetrokken? Werden de thans schismatieken, als zij opkwamen voor verdieping van het geestelijk leven, in onze kerken door iemand gehinderd?

Verder zullen we dit maar niet ontleden.

Mystiek is een teere zaak.

Een vergelijking tusschen de mystiek, zooals die in de kringen, welke thans het schisma vormen en gelijk die in de breede lagen van ons Gereformeerde volk gevonden wordt, zullen wij op het oogenblik althans niet trekken.

Maar reden om te poseeren als de „mystieken“ hebben de schismatieken zeker niet.

Evenmin past het hun het monopolie van orthodoxie en cultuurwaardeering voor zich op te eischen.

Het lust ons echter niet op dat alles in te gaan.

Het gefluit zal den vogelaar niet baten.

Enkelens moge hij verschalken, maar ons Gereformeerde volk voelt over het algemeen te fijn.

Reeds nu hoort men van alle kanten uitingen van verontwaardiging over de beginselverklaring van het Schismatisch Convent.

Vooraf dat reclame-maken met de godzaligheid wekt rechtmatige ergernis.

Ingezonden stukken, welke aan dat gevoel lucht geven, kunnen wij onmogelijk een plaats geven.

Maar om onzen goeden wil te toonen, zullen wij er een opnemen.

Het is van de echtgenooten van een predikant in een onzer groote stadskerken en betreft een lezing, door een der schismatische predikanten in Rotterdam gehouden, welke in „De Rotterdammer“, „verslagen“ werd en waarin dezelfde gedachte van de beginselverklaring breder wordt uitgewerkt.

Zij schrijft dan:

Indien dat verslag juist is, dan heeft Dr v. d. Brink o.a. gezegd: „Dat in de Geref. Kerken algemeen geklaagd wordt over inzinking van het geestelijk leven.“

Een dor intellectualisme heeft allengs de overhand gekregen. Het spoken over den verborgen omgang met God wordt uitgemaakt voor valsche mystiek. De leiders zijn almeer bevangen door een geest van letterknechterij en elke opwaking van geestelijk leven wordt met alle geweld neergedrukt.“

Met groote verbazing heb ik deze woorden gelezen en ik zou willen vragen: Durft Dr v. d. Br. dat volhouden? Staat hij nu reeds zoóver van ons af, dat hij tot verdachtmaking zijn toevlucht moet nemen? Dr v. d. Br. weet zelf zeer wel, dat de klacht over inzinking van geestelijk leven niet alleen in de Geref. kerken maar ook elders gehoord wordt. Die klacht is algemeen. En wat hij verder zegt van dor intellectualisme, mijnheer de redacteur, ik ben ongevreesd van denzelfden leeftijd als Dr v. d. Brink, maar ik kan u eerlijk zeggen, dat ik van een heerschend intellectualisme nog nooit iets gespeurd heb. Mijn woonplaats is in een groote stad, waar ik jaren lang in de gelegenheid was, niet alleen mijn eigen man, maar ook al diens collega's en vele predikanten van elders te hooren, maar altijd werd nadruk gelegd op het persoonlijk geestelijk leven en op de noodzakelijkheid van den verborgen omgang met God. En dan zou die verborgen omgang worden uitgemaakt voor valsche mystiek? Dr v. d. Brink weet zelf zeer goed dat hij (indien het verslag juist is) hier een grove onjuistheid verkondigt. Laat hij dan namen noemen! En waren dat echt-Gereformeerde leden onzer kerk met een frisch gezond geloofsleven? Natuurlijk wordt er in de Geref. kerken tegen het valsche mysticisme gewaarschuwd, evenzoo goed als tegen het dorre intellectualisme en het werkhellige practicisme. Dr Kuyper's drie kleine vossen zijn nog niet vergeten. Welke echt-Gereformeerde broeder of zuster zal nu toch het werk des Heiligen Geestes in de harten der geloovigen loochenen? Is het niet ons dagelijksch gebed, dat de Heilige Geest meer en meer in ons doorwerke? Nu Dr v. d. Brink het kerkverband verlaten heeft, schijnt hij alles wat daarin leeft en werkt door een verkeerden bril te beschouwen.

In al de jaren, dat hij in het verband leefde, is hij, voorzover mij bekend is, nooit opgekomen tegen zulk een opvatting van zijn collega's en gemeentelieden (dat de verborgen omgang met God valsche mystiek zou zijn) en dat was dan toch toen zijn heilige ambtspligt geweest. Dat hij het nu doet, lijkt mij daarom een insinuatie, door bitterheid ingegeven. Evenals dat woord „letterknechterij“ dat in den laatsten tijd zooveel opgeld doet, maar dat ons niet schaden kan, als het onze zielsbegerte is, om naar den Woorde Gods in oprechtheid te leven!

Mijnheer de Redacteur, dit moest mij even van het hart, om der wille van de waarheid. Ik kan tegenover zulke valsche voorstellingen niet zwijgen.

Een predikantsvrouw.

Deze predikantsvrouw make zich echter niet ongerust.

Zij zullen het niet hebben ons trouwe Gereformeerde volk.

P.S. Dit stuk bleef van het vorig nummer overstaan.

— Het vonnis van Prof. Haitjema.

Niet dadelijk hebben wij op het verslag van Prof. Haitjema's referaat gereageerd.

Het verslag was zóó duister en verward, dat wij het haast niet mogelijk achtten, dat het het door den Groninger hoogleraar gesproken juist, zij het dan ook in resumptie, zou weergeven.

Toen hij in de pers van verschillende kanten werd aangevallen, namen wij een afwachtende houding aan om te zien of Prof. Haitjema het verslag ook zou wraken.

Dit duurde echter wel wat lang.

Ter wille van de aktualiteit konden wij de bespreking niet langer uitstellen.

Toch maakten wij voorzichtigheidshalve nog slechts een voorloopige opmerking, welke alleen de keuze van het onderwerp en niet het verslag betrof.

En ziet, nauw hadden we dit geplaatst of wij vernamen, dat het referaat volledig was afgedrukt in „Ons eigen Vaandel“.

Het desbetreffende nummer was ons nog niet in handen er daarom vervolgden wij de vorige week onze reeks artikelen hierover niet.

Ook nu is het nog niet in ons bezit.

We zullen onze behandeling daarom wel moeten opschorten tot na de Synode.

Alleen lezen wij in „De Nederlander“ van Zaterdag j.l. een breed citaat.

Daarin kwam een passage voor, welke ons ook in het verslag had getroffen. Op dit punt bestaat er tusschen referaat en verslag geen verschil.

Het toont, hoe „gezocht“ Prof. Haitjema's heetog op dit punt was.

In het verslag streepten wij meer van zulke staaltjes aan.

Wij willen echter ons oordeel hierover opschorten tot het referaat in zijn geheel voor ons ligt.

Dan kan pas worden nagegaan, of het een generale fout van Prof. Haitjema is.

De passus, welken wij thans op het oog hebben, is deze:

„De woorden van de H. Schrift zijn gezaghebbende woorden Gods, die wij voor „waarachtig“ hebben te houden (Heid, Cat. vr. en antw. 21). En „waarachtig“ is sterker dan „waar“. Waarachtig wil zeggen: dat het diepste van onze persoonlijkheid, dat wij zelf, geheel, tot gehoorzaamheid en geloof opgeroepen worden.“

Het behoeft geen opzettelijke verzekering, dat wij het hierover met hem eens zijn, dat de woorden van de H. Schrift gezaghebbende woorden Gods zijn, die wij voor „waarachtig“ hebben te houden.

Maar geheel willekeurig is de beteekenis, welke hij aan „waarachtig“ geeft.

Hij schijnt die beteekenis noodig te hebben om een tegenstelling te scheppen tusschen voor „waar“ houden en voor „waarachtig“ houden.

Welken kant hij daarmee uit wil, laat zich bevroeden, doch interesseert ons op dit oogenblik niet.

Het gaat hier over zijn wijze van argumenteeren. Heeft „waarachtig“ in den Catechismus inderdaad den welomschreven zin: „dat het diepste van onze persoonlijkheid, dat wij zelf, geheel, tot gehoorzaamheid en geloof opgeroepen worden“?

Ook niet-gestudeerden kunnen beter weten.

In het antwoord op de 15de vraag wordt gezegd, dat wij een Middelaar noodig hebben, die waarachtig en rechtvaardig mensch en ook tegelijk waarachtig God is. En hoe waarachtig hier verstaan moet worden, blijkt wel uit wat er onmiddellijk op volgt. Eerst wordt er gevraagd: Waarom moet Hij waarachtig en rechtvaardig mensch zijn? Volgens Prof. Haitjema's redeneering had het antwoord hierop in dezer voege behooren te luiden: omdat Hij het diepst van onze persoonlijkheid tot gehoorzaamheid en geloof oproept. Maar de Catechismus zegt: omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menschelijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde, m.a.w. dat Hij een echt mensch zou zijn, de menschelijke natuur niet in schijn, doch in werkelijkheid, ten volle deelachtig.

Die betekenis draagt „waarachtig“ ook in vraag 17, 18, het antwoord op vraag 25, 35, 47 enz. In het antwoord op vraag 35 wordt „waarachtig“ en „waar“ door elkander gebruikt. Hier toch is sprake van den Zoon Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft en die de ware menschelijke natuur heeft aangenomen, opdat Hij ook het ware zaad Davids zij.

In nog eigenaardiger licht komt die argumentatie te staan, wanneer men de (oude) Duitse Heidelbergse Catechismus op slaat. Daar leest men: „dardurch ich alles für war halte, was uns Gott in seinem wort hat offenbart“. Hier wordt eenvoudig gesproken van: voor waar houden.

Raadpleegt men daarenboven nog den Latijnschen tekst, dan ziet men, hoe daarin noch het woord „waar“, noch „waarachtig“ voorkomt. Het heet daar: qua firmiter assentior, d.i. waardoor ik vastelijk toestem.

Heel die idee, welke Prof. Haitjema aan het gebruik van „waarachtig“ in den Catechismus wil toedichten, is alzoo uit de lucht gegrepen.

Hoe hij er dan toe komt?

Misschien, omdat door de dogmatici „veracitas“, „waarachtigheid“ vaak als technische term is gebezigd voor de „veritas ethica“, de „ethische waarheid“.

Maar indien dit zoo is, dan gaat het toch niet aan de wetenschappelijke beteekenis van een woord op te dringen aan het dagelijksch spraakgebruik!

Een man van de wetenschappelijke standing van Prof. Haitjema moest zich toch voor zulke „ongelukjes“ wachten.

Natuurlijk bestaat er een essentieel, principieel verschil tusschen het „voor waar houden“ van het zaligmakend en van het historisch geloof.

Doch dat heeft met het gebruik van het woord „waarachtig“ niemendal te maken.

Wij kunnen ons niet onttrekken aan den indruk, dat Prof. Haitjema geen argument had en daarom een argument zocht.

En „gezochte“ argumenten breken altijd leelijk op.

Het verslag deed ons vermoeden, dat het heele betoog van Prof. Haitjema aan „gezochtheid“ leed, wat trouwens o.i. ook het gebrek is van zijn inaugurele rede „De norm der waarheid“.

Wij hopen echter, dat lezing van het referaat zelf ons tot een andere konklusie brengt.

De legendarische Bavinck.

Dr Koppelaar, die de „N. R. Ct.“ gelukkig maakt met epistels tegen de Gereformeerde Kerken, komt daarin weer eens voor den dag met een soort klandestien Bavinck.

Bavinck zou in vertrouwelijke gesprekken over Gen. 1 dit gezegd hebben en over Gen. 2 en 3 dat.

Reeds vroeger waarschuwden wij tegen het gevaar van Bavinck-legenden.

Ons volk weet wel wat ze waard zijn.

Het pogen is doorzichtig.

Men herinnere zich, hoe men het nog kort geleden heeft voorgesteld, dat Kuiper op het laatste van zijn leven een voorstander zou zijn geworden van de dwaling der wederherstelling aller dingen. Ook Bavinck is een dankbaar object voor legendenvorming.

Eenige jaren geleden hebben we daarvan een psychologische verklaring gegeven.

Men houde zich bij Bavinck aan zijn geschriften, welke hij nooit heeft verloochend.

Kuiperbibliografie.

Tot ons genoegen zagen wij, hoe Dr J. C. Rullmann in het „Gereformeerd Jongelingsblad“ zijn Kuiperbibliografie voortzet.

Indertijd verscheen ze, gelijk bekend, in ons blad en werd door vele lezers terecht zeer gewaardeerd.

Waar deze artikelenreeks achter reeds enkele jaren liep en het niet berekend kon worden hoeveel jaren ze nog duren zou, kon onze Redactie wegens chronisch ruimte-gebrek in ons blad geregeld plaatsing bezwaarlijk waarborgen.

Het laat zich daarom verstaan en billijken, dat Dr Rullmann liever omzag naar een periodiek, waarin zijn bibliografie wel geregeld kon worden opgenomen.

Wij verheugen er ons in, dat hij die gevonden heeft.

Ons „Jongelingsblad“ wordt er te aantrekkelijker door.

Werde het Dr R. gegeven dien even belangrijken als omvangrijken arbeid te voltooien.

Rijke dagen.

Rijke dagen heeft de Vrije Universiteit doorleefd.

De cyclus werd geopend door de rede van den afgetreden Rector, Prof. Dr F. W. Grosheide, waaruit duidelijk bleek, hoe het interne bestuur der Universiteit bij hem in veilige handen had berust.

Daarop volgden de inaugurele oratie van den buitengewonen hoogleraar in de paedagogiek, Dr J. Waterink, over „Berekening of Constructie“ en die van den nieuwen gewonen hoogleraar in de Rechtswetenschap, Dr H. Dooyeweerd, over „De betekenis der wetstidee voor rechtswetenschap en rechtsphilosophie“, twee redevoeringen, welke op hoog wetenschappelijk peil stonden en tevens een uitgesproken principieel karakter droegen.

Aan den vooravond van den Dies natalis ging Dr Douma van Den Haag in de Gebedsure voor en zijn inleiding tot het gebed kenmerkte zich door ernst, frisheid en élan, wat het gehoor, dat talrijker was dan gewoonlijk, blijkbaar ook van hem verwachtte.

Den volgende dag hield de nieuwe rector, Dr A. Goslinga een massieve rede over „De beteke-

stuur eenige ontstemming over hetgeen in der tijd in het Collegium Theologicum was voorgevallen. Hoe het zij, van de studieris kon niets komen.

Was dit eene teleurstelling voor hem, 't is, van achteren beschouwd, goed geweest. Zijne gezondheid liet te wenschen over, en zou wellicht tegen de vermoedenissen der reis niet bestand zijn geweest. Hij had blijkbaar in den laatste tijd de in het Statencollege aangevangen „exercitien des lichaams“ niet voortgezet en te weinig beweging genomen. Op medisch advies oefende hij zich daarom in het schermen. Gelukkig belette zijne gezondheid hem niet nu en dan op verschillende plaatsen in het land van Heusden te prediken.

In de dorpen rondom Heusden had de Reformatie nog slechts weinig wortel geschoten; in hare overgroote meerderheid was de bevolking nog Roomsch. Vooral te Vlijmen was de invloed van het Katholicisme nog zeer sterk. Er was zelfs geen kerkeraad, zoodat de beroeping van een predikant, volgens artikel 5 der kerkenorde van 1586, door de classis moest geschieden. De classis van Gorinchem, waaronder noordelijk Brabant toen ressorteerde, achtte het dan ook hoogst noodzakelijk „een meer als gemeen geleerde en bequame ende een ervaren predicator aldaar, als op de uytterste frontieren tegen het Pausdom ende het Nederlandsche Rome“, dat is tegen 's Hertogenbosch — te stellen“. Toen eene poging om den geleerden predikant van Culmborg, Herman Bergejus, er te plaatsen, mislukt was, besloot men den jongsten

nus der omwenteling van 1795, welke eveneens door de Calvinistische levens- en wereldbeschouwing werd beheerscht.

Deze week maakte Dr Vollenhoven als gewoon hoogleraar in de filosofie zijn entrée met een oratie over: „Logos en Ratio in de geschiedenis der Westersche kentheorie“, welke zoowel in wetenschappelijk als in principieel opzicht met de voorafgaande oraties schoon harmonieerde.

Onze Universiteit werd verrijkt met drie jonge veelbelovende krachten.

Ook de studenten vloeiden haar weer toe.

Sinds de inschrijving van den vorigen cursus vermeerdeerde het getal theologische studenten met 44, dat der juridische met 14, der litterarische met 11, der medische met 5, der wis- en natuurkundige met 1.

Beantwoorde ons Gereformeerde volk zooveel weldaden Gods met innigen dank en varige liefde. HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

„Vlaamsche Menschen“, door Maurits Sabbe.

Van een onzer lezers ontving ik voor enkele weken het verzoek, hem eenige inlichting te verstrekken over het boek van Maurits Sabbe, „Vlaamsche Menschen“, dat hij in een winkel had gezien en dat zijn aandacht getrokken had.

Omdat misschien meenderen aan een bespreking van dit betrekkelijk weinig bekende boek iets kunnen hebben, beantwoord ik de vraag artikelsgewijze in plaats van per brief.

„Vlaamsche Menschen“ is een van de drie verhalenbundels die Maurits Sabbe gegeven heeft, alle vertellend van het Vlaamsche volk en het Vlaamsche leven. De oudste, uit 't jaar 1915, is een bundel oorlogsvertellingen: „In 't Gedrang“, van welke de schets „Dies Natalis invicti“ m.i. de fijnste is; „Aan 't Minnewater“, dat in 1921 in tweeden druk verscheen, bevat een drietal schetsen uit het Brugsche leven, waarvan ook de beide romans „De Filosoof van 't Sashuis“ en „Een Mei van vroemheid“ vertellen; „Vlaamsche mensen“, daterend van 1923, is de derde.

Deze bundel bevat een 10-tal verhalen, van verschillend karakter, maar gezamenlijk uitbeeldend den Vlaamschen aard en de Vlaamsche verhoudingen. Bij een vroegere gelegenheid, toen ik de voornaamste eigenschappen van de Vlaamsche romans uit deze literatuurgroep behandelde¹⁾ heb ik gewezen op de karakteristieke elementen van naïefteit, devotie, humor en optimisme, die in elke proeve dezer Vlaamsche kunst gevonden worden. Men vindt ze ook weer in dezen bundel, die daarom met z'n tien verschillende verhalen, toch een eenheid is.

In 't algemeen gezien vormen deze eigenschappen de grondtrekken van alle vertellingen; het eigenaardig Vlaamsche optimisme b.v. trekt heel het boek door. Maar — en dat is misschien de lijn, waarlangs men 't best de bespreking van dit boek leiden kan — de meeste van deze schetsen doen toch bepaaldelijk één van die elementen naar voren komen.

Zoo is de naïefteit wel 't sterkst in de twee eerste vertellingen, die min of meer bij elkaar behooren, „Varigetongen“ en „Devromerit“. Hoofdpersoon van beide is Waltorcken. Hij is een bedeesd, verlegen ventje, die veel denkt maar traag doet. Leeren kan hij niet, hoe goed hij ook zijn best doet, en de tactloze dorpsmeester bespot hem meer dan hij hem helpt. Zoo voegt hij hem

¹⁾ In „Moderne Romankunst“ (1e druk) p. 192 vlg.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Gisbertus Voetius.

III. Naar de eerste Gemeente.

Nadat hij de academie had vaarwel gezegd, had de jeugdige Voetius niet het voornemen zich onmiddellijk beroepbaar te stellen. Hij koesterde het vurig verlangen om, zooals vele jonge lieden in dien tijd deden, vóór hij zich vestigde, eene groote buitenlandse reis te maken, en de voornaamste plaatsen, waar het Gereformeerde leven bloeide, te bezoeken, zoowel op het vasteland, in Duitschland, Zwitserland en Frankrijk, als in Engeland. Maar, helaas de middelen ontbraken hem. Hij wendde zich daarom tot zijne vroegere voedsterheeren, den magistraat van Heusden met een verzoek om steun.

Hij mocht echter niet slagen. Er was in zijns vaderstad in de laatste jaren veel veranderd. Zijn leermeester, de rector Franco Odolphi was door een ander vervangen, ofschoon hij als notaris te Heusden was blijven wonen, en Dr Rodenburgh was gestorven. De kerk van Heusden werd nu bediend door twee predikanten, Claes Pietersz. van Houwerlingen en Joannes de Greef of Greyus, die beiden sympathie koesterden voor het Arminianisme, al hielden zij deze nog zooveel mogelijk verborgen. Voetius miste dus zijne oude vrienden, die zijn voorspraak bij de plaatselijke overheid hadden kunnen zijn; wellicht bestond er ook bij het stadshe-

predikant van Heusden, Grevius, uit te noodigen, zich gedurende den winter van 1610 aan Vlijmen te wijden. Vóór deze, tegen Paschen 1611, in zijne eigene gemeente terugkeerde, had hij de aandacht van eenige voornamste dorpelingen gevestigd op zekeren Samuel de Prince, die dan ook door de classis werd uitgenoodigd om voor haar te verschijnen; doch de „propositie“, die hij den 9den Mei 1611 hield, voldeed de classis slechts matig, weshalve de zaak in deze vergadering, en ook in die van de volgende maand nog werd aangehouden.

Ondertusschen was er bij den gouverneur van Heusden Maximiliaan de Hornes, heer van Lokeren, een brief ingekomen van Gomarus, waarin deze op Voetius de aandacht vestigde. De gouverneur sprak er over met den drost Nicolaes Blankaert, die Voetius zeer genegen was. Beiden bevalen hem daarop aan de „gemeente en toehoorders van Vlijmen“ aan. En toen nu, op het dringend verzoek der beide predikanten van Heusden, waaraan hij slechts noode voldeed, Voetius den 15den Juni op een hededag voor de gemeente te Vlijmen optrad, viel zijne prediking in zoo goede aarde, dat men hem onmiddellijk na de preek eene schriftelijke verklaring ter hand stelde, dat „de gesamenlijke toehoorders tot zijn gaven en persoon gesint waren“. Voetius gaf tot antwoord, dat hij dit niet verwacht had en dat hij gansch anders plannen had, doch dat hij zich geheel zoo gedragen naar het goedvinden der classis. Ook Grevius had